

Oponentský posudek diplomové práce Kateřiny Moravcové Český jazyk v Nové škole, o. p. s.

Diplomovou práci Kateřiny Moravcové, která se zabývá postavením češtiny ve specifickém pedagogickém kontextu Nové školy, o. p. s., považuji za zajímavý a podnětný příspěvek k otázkám didaktiky a metodiky češtiny jako cizího jazyka. Mám za důležité, že autorka upozornila na skutečnost, že s nerodilými uživateli češtiny se sice ve větším měřítku setkáváme teprve poměrně krátce, ale jejich množství bude stále stoupat. Stejně tak se pravděpodobně budou vlivem různých výchozích jazyků a dalších činitelů zvětšovat rozdíly mezi jednotlivými nerodilými mluvčími a jejich vzdělávacími potřebami v oblasti českého jazyka.

Práce je rozdělena do pěti základních kapitol (1. *Nová škola, o. p. s.*, 2. *Žáci projektu Rozlety a jejich jazykové znevýhodnění*, 3. *Vyučování cizímu jazyku*, 4. *Projekt Rozlety – podpora žáků ze znevýhodňujícího prostředí při přechodu ze základních škol na střední školy* a 5. *Výsledky dotazníkového šetření a testů*). Dále v práci najdeme desetinně členěný *Obsah*, *Úvod*, *Závěr*, česky a anglicky psané *Resumé*, *Seznam klíčových slov*, *Použitou literaturu*, *Prameny* a šestnáct příloh, z nichž dvě (č. 14 a 15) jsou zvukové záznamy rozhovorů s vybranými studenty Nové školy, o. p. s. na přiloženém CD. V mém výtisku chyběla elektronická verze diplomové práce a rozhovory na přiloženém CD nešly s mým technickým vybavením spustit.

Autorka v projektu Rozlety již několik let pracuje mj. jako lektorka kursů češtiny a myslím, že tato skutečnost se při psaní práce výrazně projevila. Mám pocit, že části textu věnované přímo popisu činnosti Nové školy, o. p. s. a charakteristice jejích klientů a části textu, v nichž rozebírá výsledky svého dotazníkového šetření a testů, které vypracovali její žáci, jsou ve srovnání s ostatními částmi diplomové práce psány s větší lehkostí. Tyto pasáže také tvoří – zcela podle zadání práce – největší část textu.

Autorka vycházela z relativně velkého množství literatury a pramenů a domnívám se, že občas jí činilo potíže informace, která chtěla do své práce zařadit, strukturovat a souvztažnit. Některé informace se v práci (bez bližšího vysvětlení) opakují. Velmi specificky pracuje autorka s poznámkami pod čarou. Mnohé z nich se mi jeví buď jako nesmyslné, nebo do textu umístěné na nevhodné místo. Za poměrně zvláštní považuji zpracování začátku kap. 5 *Výsledky dotazníkového šetření testů* – kapitole v podstatě chybí úvod.

Ne vždy jsou do textu zařazeny správné věcné informace (např. tzv. Školský zákon nemá číslo 383/2005, Sb. – toto číslo má tzv. Zákon o ústavní a ochranné výchově; RVP není rámcový vzdělávací plán, ale program; pod termíny dyslexie, poruchy učení a LMD se neskrývají totožné „diagnózy“, a tak je nelze používat synonymně).

I když autorka jistě věnovala zpracování textu velkou pozornost, občas se v něm najdou jazykové nedostatky, překlepy, vynechání slov a ne úplně ojedinělé jsou formulační neobratnosti. Zcela nejednotně autorka postupuje při udávání zdrojů (v textu i v seznamu použité literatury někdy vypisuje celé křestní jméno autora, jindy jen jeho počáteční písmeno, rok vydání a stranu u citací někdy odděluje čárkou, jindy dvojtečkou – s různým umístěním mezer před a po dvojtečce).

Práce obsahuje poměrně mnoho odkazů, které nemají oporu v seznamu použité literatury (nebo se údaje o zdroji uvedené v textu liší od údajů uvedených v seznamu použité literatury), ne pokaždé je zcela jasné, jedná-li se o citaci, či parafrázi. U sekundárních citací nebývá vždy zcela přesně uveden primární zdroj.

K práci kol. Moravcové mám několik dotazů:

1. V kap. 2 *Žáci projektu Rozlety a jejich jazykové znevýhodnění* se na s. 9 píše: „*Otázka sociálního znevýhodnění je úzce spjata s národnostním složením žáků Rozletů. Vedle romských žáků jsou žáky projektu děti pocházející z bývalého SSSR a z asijských zemí včetně Vietnamu, jejichž rodiče v naprosté většině případů pracují v dělnických profesích, navíc ve směnném provozu. Velká část z nich nemá vyšší vzdělání.*“ Je tomu opravdu tak, že většina rodičů dětí pocházejících ze zemí bývalého SSSR

a z asijských zemí nemá vyšší vzdělání? Nebo se děti rodičů s vyšším vzděláním do projektů Rozlety nezapojují? Proč? Nepotřebují to?

2. Na s. 17 rozděluje diplomantka žáky cizince do dvou skupin. „První skupinu představují žáci, kteří již od útlého věku vyrůstají v českojazyčném prostředí, češtinu se učí současně se svým mateřským jazykem (resp. mateřským jazykem svých rodičů).“ „Druhou skupinu tvoří žáci, kteří absolvovali část školní docházky ve své zemi původu a ve svém rodném jazyce, obvykle jsou v něm i gramotní.“ Do které skupiny by diplomantka zařadila např. žáka, který se do ČR přistěhoval ve svých pěti letech, nikdy neabsolvoval školní výuku v jazyce země původu, ale zároveň se až do nástupu do české školy téměř nesetkal s češtinou, protože jeho rodina zde žije uzavřeně ve své jazykové komunitě?
3. Cituji z citace ze s. 18: „... pro romské dítě je příznačné, že např. z hlediska lexikálního disponuje v češtině daleko menším počtem slov než české dítě ve své mateřštině. Romské dítě vykazuje při vstupu do 1. ročníku asi 400 – 800 slov češtiny, kdežto české dítě asi 2000 – 3500 slov. Je to dáno tím, že dětský slovník předškolního věku je nasycován předměty a jevy, které dítě přímo nazírá – a zde existuje rozdíl mezi sociokulturním prostředím romských a neromských rodin.“ Znamená to snad, že ve srovnání s českým neromským dítětem má české romské dítě ve svém okolí příležitost nazírat méně předmětů a jevů?
4. Proč v kapitole 2.2.8.5 *Nástroje pomoci znevýhodněným žákům* diplomantka nezmiňuje individuální vzdělávací plán (se všemi technickými a organizačními možnostmi, které se v něm podle vyhlášky MŠMT ČR č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, nabízejí)? Nezmiňuje ho, protože se s ním ve své praxi nesetkává?
5. Domnívá se autorka, že pouhý výčet metod a pomůcek, jak je uveden v kap. 4.2.9.2.2 *Metody vhodné pro jednotlivé fáze procesu E – U – R* a v kap. 4.2.9.4 *Práce s žáky s LMD* je pro běžného čtenáře přínosný? Co si má takový čtenář představit např. pod označením metoda I.N.S.E.R.T., metoda podvojného deníku, lesní pošta, kostky, metoda pětílístku, metoda „poslední slovo patří mně“ (s. 49) nebo bzučák, destička na procvičování tvrdých a měkkých slabik (s. 50)?
6. Pochopila jsem správně, že v kap. 5.5.1 *Kazuistika č. 1 – Julia* se jedná o dívku pocházející z Ukrajiny, která ale na Ukrajině žila pouze v ruskojazyčném prostředí a že ukrajinsky vůbec neumí?
7. Lišily se výsledky dotazníkového šetření a testů, které diplomantka provedla s žáky projektu Rozlety, u žáků v 7., v 8. a 9. ročníku? Proč diplomantka srovnání výsledků podle ročníků v práci neuvádí?
8. Dají se učební plány (resp. učební osnovy) projektu Rozlety (příloha č. 12) při uvedené časové dotaci zvládnout?

Závěr: Diplomová práce Kateřiny Moravcové splňuje požadavky kladené na diplomovou práci a může být podkladem k obhajobě.

4. září 2007

Hudáková
Andrea Hudáková

Návrh hodnocení: VELMI DOBRĚ